

6.2.2020

VN/10830/2019
VM041:00/2019

JulKICT-osasto

Investointien ohjausmallin ja tiedonhallintalain mukaisen lausuntomenettelyn jatkovalmistelun työryhmä

Aika keskiviikko 10.10.2019 klo 9:00–10:30

Paikka nh Katariina, Kirkkokatu 12

Osallistujat

Pasi Valli, MMM
Mikko Soikkeli, PLM (klo 10 asti)
Jukka Litmanen, YM
Eeva Kaunismaa, VM
Kalervo Koskimies, OKM
Riitta Marttila, OM
Heikkinen Kati, VNK
Suvi Savolainen, VM
Riku Jylhänkangas, VM
Jenni Taskinen, VM (pj, siht.)
Tommi Oikarinen, VM
Paavo Laakso, VRK
Marja Penttilä, VM
Anna Kärkkäinen, STM
Ismo Parviainen, SM
Timo Hattinen, VM
Ari Uusikartano, UM (klo 9:45 asti)

1 Kokouksen avaus ja asialista, edellisen kokouksen muistio

Puheenjohtaja avasi kokouksen. Todettiin käsiteltävät asiat ja etukäteen toimitettu aineisto, johon lukeutuu myös edellisen kokouksen muistio. Mahdolliset kommentit kokousmuistioihin pyydettiin toimitettavaksi piakkoin. Käytiin läpi tulevien kokouksien asiasisällöt.

2 Lausuntomenettelyn suunnittelu ministeriöissä

Todettiin, että ministeriöt voivat hyödyntää oman hallinnonalan lausuntomenettelyn toteuttamistavan ja sen ohjeistuksen pohdinnassa sekä valtioneuvoston asetusluonnoksen lausuntokierroksen aineistoa että käsillä olevan kokouksen esitysaineistoa, jossa on pyritty huomioimaan edellisessä kokouksessa esitetyt muutosehdotukset.

Kun lausuntomenettelyn suunnittelu etenee, ministeriöissä tulee pohtia konsernitason ohjeistuksen lisäksi mahdollisesti tarvittavaa hallinnonalatason ohjeistusta, esim. aikataulujen ja potentiaalisten lausuntokohteiden yhteisen käsittelyn osalta.

Koska edessä on toimintatapamuutos ja vuoden 2021 talousarviovalmistelu käynnistyy alkuvuodesta, muutosvaiheen läpivientiä tukisi se, että ministeriöt

pyrkisivät käynnissä olevan kehysvalmistelun yhteydessä tunnistamaan potentiaaliset lausuntokohteet TA 2021 valmistelussa. Näin toimittaessa pystyttäisiin tarvittavilta osin yhdessä käsittelemään mahdolliset kysymykset siitä, kuuluuko jokin asia tiedonhallintalain mukaisen lausuntomenettelyn piiriin. Lisäksi olisi mahdollista suunnitella käsittelyaikatauluja ennakkolisesti, mikä helpottaisiin kaikkien työtä. Palautetta potentiaalisista lausuntokohteista pyydetään seuraavaan kokoukseen 29.10. mennessä.

3 Lausuntomenettelyn prosessikuvaukset

Käytiin läpi edellisen kokouksen palautteen perusteella laaditut ja päivitettyt kuvaukset valtioneuvoston asetusluonnoksen mukaisesta lausuntomenettelystä. Keskustelu käytiin erityisesti kokonaisuutta kuvaavien esitysaineiston diojen 10-11 osalta. Keskustelussa esille nousseita näkökulmia olivat:

- Esitettiin kysymys siitä, että jos lausuntopyyntö on käsitelty kehysvalmistelun yhteydessä, niin asia ei tule enää uudelleen käsittelyyn. Vastauksena todettiin, että uudelleen käsittely voi tulla kyseeseen, mikäli lausuntokohteessa tapahtuu merkittävä muutos.
- Useat työryhmän jäsenet esittivät huolen siitä, mikä on sellainen tietosisältö tai tarkkuustaso, joka lausuntokohteesta on realistisesti esitettävissä suhteessa kehysvalmistelun ajankohtaan (TA-vuosi-2). Keskustelussa esitettiin, että menettelyssä voitaisiin painottaa TA-valmistelua lausuntoajankohtana, kuten myös LTA-valmistelua. Samaan aikaan nostettiin kuitenkin esille se, että määrärahavarausten yhteydessä kehysistä päätettäessä tulisi pystyä kuitenkin esim. taloustietoja esittämään jo nykyisten säännösten puitteissa.
- Esille nostettiin kehittämishankkeet, joihin kohdistuu poliittinen ohjaus ja päätökset toteutuksesta ja rahoituksesta ovat jo olemassa. Todettiin, että nämä hankkeet ovat rinnasteisia aiemmin esitettyihin lakimuutoksiin liittyviin hankkeisiin, joiden toteuttaminen on välttämätöntä. Tiedonhallintalain mukainen lausuntomenettely koskee hankkeita/kehittämisiä riippumatta lähtökohdista, sillä esim. yhteentoimivuutta koskevat kysymykset on näissäkin kehittämisissä huomioitava. Lausuntomenettelyprosessia on pystyttävä näissä tilanteissa käyttämään riittävän sujuvasti (esim. lausuntopyynnön ajankohta ja käsittelytapa).
- Esitettiin kysymys yhteisen Hankesalkkuratkaisun kytkemisestä prosessiin. Viitattiin asialistan kohtaan 4, jonka yhteydessä käydään läpi Hankesalkkuratkaisun Suunnittelu-vaiheen tietosisältöä kustannusten osalta. Todettiin, että hallinnonalat ovat hyödyntäneet Hankesalkkua suunnitteluissa eri tavoin; osalla on tullut viedä palveluun hankkeiden tiedot suunnittelun yhteydessä, osassa ei. Hankesalkkuohjeistus velvoittaa viedään yli 1 M€ ict-hankkeiden tiedot salkkuun (minimiraportointi 3 krt/v). Nyt on nähtävissä, että lausuntomenettelyn kaikille tietosisällöille ei välttämättä ole helposti osoitettavissa paikkaa Hankesalkun nykytietosisällöstä. Tämän vuoksi tarkasteluun tulee ottaa Hankesalkun jatkokehittäminen ja on varauduttava siihen, että alkuvuodesta 2020 Hankesalkku ei vielä täysimääräisesti tue lausuntomenettelyä.

- Esitettiin toive siitä, että ketterä kehitys huomioitaisiin lausuntomenettelyn suunnittelussa (ettei menettely estä ketterää kehittämistä). Asia tulisi huomioida menettelyn ohjeistusta laadittaessa. Todettiin, ettei lausuntomenettelyllä ole tarkoitus ottaa kantaa siihen, millä menetelmillä kehittäminen toteutetaan. Ketterän kehityksen mahdollistaminen tulee huomioida, mutta samaan aikaan toiminnan ja talouden suunnittelun syklit eivät ole riippuvaisia käytettävistä kehittämismenetelmistä. Samalla esitettiin toive siitä, että budjetointimenetelmiä voitaisiin tulevaisuudessa kehittää tukemaan innovointitoimintaa ja ketterää kehitystä. Ketteryyden ja innovoinnin osalta ehdotettiin, että valmistelussa tutustuttaisiin käynnissä olevaan valtionavustusprosessien kehittämiseen ja sen tiimoilta pohdittuihin toimintamalleihin.
- Käytiin keskustelua siitä, missä määrin lausuntomenettelyssä tulisi tarkastella käsiteltävän kehittämishankkeen organisointia, esim. vastuukysymysten näkökulmasta. Todettiin, että asiaan palataan tulevissa kokouksissa käsiteltäessä lausuntopyynnön tietosisältöä. Asiassa on löydettävä tasapaino siinä, mitkä seikat kuuluvat vastuullisen ministeriön ja viraston ohjauksen/johtamisen piiriin ja mitä näkökulmia on huomioitava lausuntomenettelyssä.

4 Lausuntopyynnön tietosisältö: Taloudellisten vaikutusten arviointi

Jatkettiin edellisen kokouksen keskustelua taloudellisten vaikutusten arvioinnista osana lausuntomenettelyä (ennakkoaineistossa diat 22-33). Nyt käsiteltävässä aineisossa näkökulmina olivat voimassa olevan TM1101 määräyksen ja yhteisen Hankesalkkuratkaisun tietosisällöt ict-hankkeiden suunnittelussa ja näiden vertaaminen luonnosteltuihin lausuntomenettelyn sisältöihin.

Todettiin, että verrattuna TM1101 ja yhteisen Hankesalkkuratkaisun Suunnittelu-vaiheen tietosisältöön lausuntomenettelyssä suunniteltu ”arvioidut kokonaiskustannukset” –tietosisältö tuottaisi todennäköisesti lisätietotarpeita kahdesta näkökulmasta: 1) kustannusten tarkastelu kehittämisen vaiheittain ja 2) muille toimijoille aiheutuvien kustannusten tarkastelu.

Käytiin läpi (diat 29-30) ehdotus lausuntomenettelyn ”taloudellisten vaikutusten arviointi” –sisällöstä ylätasolla eli mistä elementeistä tietosisältö muodostuisi. Arviointi sisältäisi tiedot sekä taloudellisista hyödyistä että kustannuksista siten, että olisi eriteltävissä keneen hyöty/kustannus kohdistuu ja mistä hyöty/kustannus muodostuu. Tiedot esitettäisiin siten, että pystyttäisiin arviomaan kehittämisen vaikutuksia kehyskaudelle ja sitä seuraaville vuosille. Arvioinnissa esitettäisiin myös tiedot suunnitelluista rahoituslähteistä ja mahdollisista lisämäärärahatarpeista. Esitetyn ehdotuksen suunnittelun lähtökohtina ovat olleet riittävä kattavuus ja tasapaino hyödyt/kustannukset –osalta.

Ehdotuksesta käydyssä keskustelussa nostettiin esille seuraavia näkökulmia:

- Useassa puheenvuorossa todettiin, että esitetyn koon pohjalta suunnittelua voidaan jatkaa. Perusteluissa todettiin mm., että sisällöt ovat sellaisia, että niiden kuuluisi olla osa hankesuunnittelua ja toisaalta, että kaikille täydellisesti istuvaa mallia on haastava muodostaa.

Kustannusten erittelyä vaiheittain esitetyllä tarkkuustasolla (esiselvitys, suunnittelu ja toteutus, käyttöönotto, ylläpito) ei nähty lähtökohtaisesti ongelmallisena.

- Haasteena sen sijaan nähtiin aiemman keskustelun mukaisesti se, millä tarkkuustasolla tietoja voidaan kehysvalmistelun yhteydessä esittää. Ja tuottaako kehysvaiheessa alkuvaiheen suunnittelutietojen pohjalta toteutettu lausuntomenettely usein ”merkittävän muutoksen lausuntokohteessa” ja siten uuden lausuntotarpeen suunnittelun tarkentuessa.
- Kehysvalmisteluun liittyvien huolien osalta keskustelussa nostettiin toisaalta esille se, että rahoituspäätökset tulisi tehdä parhaan mahdollisen tiedon pohjalta ja taloudellisten vaikutusten arviointi mahdollisimman pitkällä aikavälillä on olennainen osa tietosisältöä. Mikäli tällaista arviointia ja tavoitteiden asetantaa ei tehdä ennen kehittämisen aloittamista, on kaavailtujen hyötyjen saavuttaminen epätodennäköistä.
- Esitettiin kysymyksiä siitä, millä tavalla muille kohdistuvat hyödyt tulisi prosessissa käsitellä. Todettiin, että haasteena hankearvioinneissa on paikoin ollut se, että laskelmissa on esitetty hyötyjä esim. muulle valtionhallinnolle ilman, että ao. toimijoiden kanssa on käyty asiasta keskusteluja. Tällöin ei ole tosiasiallista tietoa muiden toimijoiden sitoutumisesta niihin toimenpiteisiin, joita hyötyjen toteutuminen edellyttää. Todettiin, että yhteistyön lisääminen suunnitteluvaiheessa on toimintatapamuutos, jossa koetaan myös haasteita esim. aikataulun näkökulmasta. Toisaalta nostettiin esille esimerkkihankkeita ja toimintamalleja, joissa suunnitteluvaiheessa on poikkihallinnollisista hyödyistä sovittu (esim. tuottavuusrahoitus). Todettiin, että keskustelujen käyminen on asianomaisen ministeriön vastuulla.
- Edellisiin näkökulmiin viitaten todettiin myös, että hyötyjä arvioitaessa tulisi esittää (yhdessä sovitut) mekanismit ja toimenpiteet, joilla hyödyt ovat realisoitavissa. Todettiin myös tarve sille, että hyötyjen toteutumista seurataan kehittämisen edetessä.
- Useammassa puheenvuorossa nousi esille myös tärkeys kiinnittää huomiota laadullisiin hyötyihin ja niitä koskeviin tavoitteisiin.

5 Kokouksen päättäminen

Todettiin, että lausuntomenettelyn suunnittelua jatketaan käydyin keskustelun pohjalta ja seuraavat valmisteluvaiheet/-sisällöt käsitellään tulevilla kokouksilla yhdessä.

Puheenjohtaja kiitti osallistujia ja päätti kokouksen.

Jakelu:

Investointien ohjausmallin ja tiedonhallintalain mukaisen lausuntomenettelyn jatkovalmistelun työryhmä/jatkovalmisteluryhmä ja sihteeri

Tiedonhallintalain täytäntöönpanon hanke